

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXV. De iniurijs in personam proximi commissis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

post factam experientia prudentiores facti faceremus; & quid
improbi fecerimus. Neque enim exacta diligentia exquiruntur,
quibus à summa prudentia emanare possunt, sed quæ à commu-
niter prudentibus emanare consuevit in huiusmodi negotiis. Et
ex hoc capite, tunc possunt sacerdotes religiosi, seruando infra-

causa per accidens dicitur remo-
uens prohibens. Vnde ille, qui nõ
remouet ea, ex quibus sequitur ho-
micidium, si debeat remouere,
erit quodammodo homicidium
uoluntarium. Hoc autem contin-
git dupliciter. Vno modo, quan-
do dans operam rebus illicitis,
quas uitare debebat, homicidium
incurrit. Alio modo, quando nõ
adhibet debitam sollicitudine. Et
ideo secundum iura, si aliquis det
operam relicita, debitã diligen-
tiam adhibens, & ex hoc homici-
dium sequatur, non incurrit ho-
micidij reatum. Si uero det operã
relicita, vel etiam det operam
relicita, non adhibens diligen-
tiam debitam, non euadit homi-
cidij reatu, si ex eius opere mors
hominis consequatur.

Ad primum ergo dicendum,
quod Lamech non adhibuit suffi-
cientem diligentiam ad homici-
dium uitandum, & ideo reatum
homicidij non euasit.

Ad secundum dicendum,
quod ille qui percutit mulierem
pragnantem, dat operã rei illicita.

Et ideo si sequatur mors mulie-
ris, vel pueri animati, non effu-
giet homicidij crimen, præcipue
cum ex tali percussione in prom-
ptu sit, quod mors sequatur.

Ad tertium dicendum,
quod secundum canones impo-
nuntur poena his, qui casualiter oc-
cidunt, dantes operam rei illicita,
uel non adhibentes diligen-
tiam debitam.

patet, quod etiam quando dat operam rei illicita mortaliter, adhi-
bendo tamen omnem diligentiam ne mors sequatur, licet sit reus
genere propter eandem rationem, quia, si uoluntarium indire-
cte in sola causa capite uoluntatem & diligentiam adhibitam, nõ
nisi in causa culpatur.

Vnde si ebrietas Lot
fuit peccatum morta-
le, non propterea ar-
guendus est in incestus.
Hæc autem dico, quã-
do actus peccati mor-
talis non est de ge-
nere suo via ad mor-
tem. Percutientem. n.
aliquem, quamuis no-
lit occidere, non ex-
cuso ab homicidio,
quia percussio via est
ad mortem. Sed cle-
ricum mortaliter ve-
nationi vacantem ab
homicidij culpa excu-
sato, quando nobilis
laicus uenationi vacans
ab homicidij culpa excu-
satur, quia scilicet adhibita est
omnis diligentia, ne
cuiquam noceret uen-
atio. Est igitur casu-
ale homicidium sem-
per imputandum dan-
ti operam rei illicita,
ut communitè di-
citur, sed diffinitè
quia quod ad poenam
irregularitatis, & cul-
pam aliquam sem-
per, sed non semper
quod ad culpam mor-
talem, nec etiã sem-
per quoad culpam mortalem illius speciei. Homicidij. Et quia
huic doctrina omnia consonant, amplectenda proculdubio est.

QVAESTIO LXV.

De mutilatione membrorum, in qua-
tuor articulos diuisa.

DE INDE CONSIDERAN-
DUM EST DE PECCATIS ALIA-
rum INIURIARUM, QUÆ
IN PERSONAM COMMIT-
TUNTUR.

ET CIRCA hoc queruntur
quatuor.

¶ Primò, De mutilatione mem-
brorum.

¶ Secundò, De uerberatione.

In responsione ad tertium in eodem, aduerte qd percussio pr-
gnantis absq; intentione occidendi pot dupliciter contingere. Pri-
mo, ut sit talis, quæ de genere suo nata est inducere abortum uel
lædendo corporaliter, uel incutiendo timorem muliebibus, quæ
sunt cõiter timida, & huiusmodi: & sic sequitur homicidium,
non inter casualia, sed uoluntaria computandum uis, qm in prom-
ptu ratio est, ut actus ipse occisio sit qm talis actus in pluribus na-
tus est facere abortum: casuale autem est ut in paucioribus, & hoc
dico qd scierit grauidam sic percutit. Nam qui ex ignorantia
ueri sic grauit, & grauius percuteret, casuale incurreret homi-
cidium propter abortum, etiam si ignorantia laboraret culpabili.
Nam licet non excusetur a culpa homicidij, excusatur tamen a
modo homicidij, quia, si non est per se uoluntarium ab eo, qui si sciret
materiam conditionem, in quam agit, non ageat in illam: & de si-
milibus idem est iudicium. Si autem percussio fiat aliquis, quam-
uis indirecta, ioco, uel serio, uel timore leuis incutiatur impruden-
ter, casuale est homicidium, quod ex dispositione singulari mulie-
ris potius prouenit, quam ex actione inferunt agentis.

In responsione ad tertium, ubi de canonum poena agitur, aduerte, qd
quia tam author, qd alij in Decretis dist. 5. u. patet in introductio-
ne capituli, Clerico, distinguunt homicidium uoluntarium a casu-
ali, non pp hoc, quia illud est uoluntarium, & hoc non uoluntarium, &c.
sed pp hoc, quod illud est uoluntarium per se, hoc autem aut nullo mo-
do, aut in causa tñ, & indirecte hęc uoluntatem, ut patet ex hoc,
qd de homicidio casuali disputantes, distinguunt de dante operam
rei licita, uel illicita. Tota igitur coordinatio horum homicidio-
rum sub casuali homicidio comprehenditur: & hoc quantum ad cul-
pam: partu aut nihil refert, dummodo homicida in ueritate quis
sit. Quantum tñ ad auctoritatem dispensandi in irregularitate, mul-
tum refert, quia priuilegiati, quibus concessum est dispensare cum
irregularibus, nisi sit ex homicidio uoluntario contra cõtra irregu-
laritas, possunt dispensare cum irregularibus propter homicidium,
casuale, quamuis culpabile sine dando operam rei licita, siue de-
bita adhibita diligentia, siue dando operam rei illicita.

Super Questionis sexagesimaquinte articulum primum.
IN q. 65. artic. 1. dubium occurrit, quid nomine membri in ma-
teria mutilationis intelligatur. Et est ratio dubij, quia quidam
uolunt quod membrum proprie sit membrum principale, quod
habet officium, ut pes ad ambulandum, &c. Et ex hoc inferunt,
quod digitus non est membrum.

cundiam prouocare filios vestros. & infra subdit, Et vos Domini ea dem facite seruis, remittentes minas: sed propter verbera aliqui ad iracundiam prouocantur, & sunt etiam minis grauiora. ergo neq; patres filios, neque domini seruos debent verberare.

¶ 2 Præf. Philof. dicit in 10. *Eth. quod sermo paternus habet solū admonitionem, non autem coactionem: sed quædam coactio est per verbera. ergo parentibus non licet filios verberare.

¶ 3 Præf. Vnicuique licet alteri disciplinam impedire: hoc enim pertinet ad elemosynas spirituales, vt supra* dictum est. Si ergo parentibus licet propter disciplinam filios verberare, pari ratione cuiuslibet licebit quemlibet verberare, quod patet esse falsum. ergo & primum.

SED CONTRA est, quod dicitur Prover. 13. Qui parcat virga, odit filium suum, & infra 23. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percussis eum virga, non morietur. Tu virga percussus es, & animam eius de inferno libera bis. & Eccl. 33. dicitur. Seruo maieulo tortura & compedes.

RESPON. Dicendum, quod per verberationem nocuum est quoddam infertur corpori eius, qui verberatur, aliter tamen quā in mutilatione. Nam mutilatio tollit corporis integritatem, verberatio vero tātūmodo afficit sensum dolore: vnde multo minus nocuum est, quā mutilatio membri. Nocuum est autē inferre alicui non licet, nisi per modū penæ propter iustitiam. Nullus autem iuste punit aliquem, nisi sit eius iurisdictioni subiectus: & ideo verberare aliquem non licet, nisi habenti potestatem aliquam super illum, qui verberatur licite. Et quia filius subditur potestati patris, & seruis potestati domini, licite potest verberare pater filium, & dominus seruū causa correctionis, & disciplinæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum ira sit appetitus vindictæ, præcipue concitatur ira, cum aliquis se reputat læsum iniuste, vt patet per *Philoso. in 2. Rhetoricæ. Et ideo per hoc, quod patribus interdicitur, ne filios ad iracundiam prouocent, non prohibetur quin filios verberent causa disciplinæ, sed quod non immoderate eos affligant verberibus. Quod verò indicitur dominis, quod remittant seruis minas, potest dupliciter intelligi. Vno modo, vt remissis minis vtantur, quæ

pertinet ad moderationem disciplinæ. Alio modo, vt aliquis non semper impleat quod communitus est, quod pertinet ad hoc, quod iudicium quo quis comminatus est poenam, quandoque per remissionis misericordiam temperetur.

AD SECVNDVM dicendum, quod maior potestas maiorem debet habere coactionem. Sicut autem ciuitas est perfecta communitas, ita princeps ciuitatis habet perfectam potestatem coercendi: & ideo potest infligere penas irreparabiles scilicet occisionis, vel mutilationis. Pater autem, & dominus, qui præfunt familiæ domesticæ, quæ est imperfecta communitas, habent imperfectam potestatem coercendi secundum leuiiores penas, quæ non inferunt irreparabile nocuum: & huiusmodi est verberatio.

AD TERTIVM dicendum, quod exhibere disciplinam volenti, cuiuslibet licet: sed disciplinam nolenti adhibere, est solū eius, cui alterius cura committitur. Et ad hoc pertinet aliquem verberibus castigare.

ARTICVLVS III.

Utrum liceat aliquem hominem incarcerare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non liceat aliquem hominē incarcerare. Actus enim est malus ex genere, qui cadit supra indebitam materiam, vt supra* dictum est: sed homo habens naturalem arbitrii libertatem, est i debita materia incarcerationis, quæ libertati repugnat. ergo illicitum est aliquem incarcerare.

¶ 2 Præf. Humana iustitia regulari debet ex diuina: sed sicut dicitur Eccl. 15. Deus reliquit hominem in manu consilij sui. ergo videtur quod non est aliquis coercendus vinculis, vel carcere.

¶ 3 Præf. Nullus est coercendus nisi ab opere malo, a quo quislibet potest alium licite impedire. Si ergo incarcerare aliquem esset licitum ad hoc, quod cohiberetur a malo, cuiuslibet esset licitum aliquem incarcerare. quod patet esse falsum. ergo & primum.

SED CONTRA est, quod Leui. 24. legitur, quendam missum fuisse in carcerē, ppter peccatū blasphemie.

RESPON. Dicendum, quod in bonis corporis tria per ordinē cōsiderantur. Primo quidē integritas corporalis substantiæ, cui detrimentū affertur p occisionē, vel mutilationē. Secūdo, delectatio, uel quies sensus, cui opponit verberatio, uel quodlibet sensū dolore afficiens. Tertio, motus & usus membrorū, q impeditur p ligationē, vel incarcerationē, seu quācūq; detentionē. Et iō incarcerare aliquē, uel qualitercūque detinere, est illicitum, nisi fiat secundum ordinem iustitiæ, aut in penā, aut ad cautelam alicuius mali vitandi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo qui abuti potestate sibi data, meretur eam amittere: & ideo homini, qui peccatō abusus est libero vsu suorum membrorum, conueniens est incarcerationis materia.

AD SECVNDVM dicendum, quod Deus quandoque secundum ordinē suæ sapientiæ peccatores cohibet, ne possint peccatum implere, secundum illud Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorū, ne possint implere manus eorū, quod ceperant: quandoque vero eos permittit, quod voluerint agere. Et similiter secundum humanam iustitiam non pro qualibet culpa homines incarcerantur, sed pro aliquibus.

AD TERTIVM dicendum, quod detinere hominē ad horā ab aliquo opere illicito statim ppetrādo, cuiuslibet licet, sicut cum aliquis detinet aliquē ne se psæcipi, ter, uel ne aliū feriat: sed simpliciter aliquē secludere, vel ligare, ad eū solū pertinet, qui habet disponere vniuersaliter

1.2. q. 18. ar. 1.2.

¶ Super Questionis sexagesime quinte articulum quartum.

In ar. 4. eiusdem q. 65. aduerte Nominie tria. Primo, quod nomine persone alius conuincta significatur filius, pater, mater, agnatus, amicus, tutor, custos, iuris, famulus, & huiusmodi. Importatur enim his nominibus relatio spectans ad conuinctionem cum alio. Videtur autem, pupillus, & huiusmodi, important personas separatas ab aliis, ut patet.

¶ Secundo, quod conuinctio cum aliis non uariat speciem iniurie, sed aggrauat ipsam. Non enim occisio sortis, qui non est filius, alterius est speciei ab occisione eiusdem, si filius esset: sed est alterius gradus, ut in littera dicitur. Et ratio est, quia unum, & multa non uariant speciem.

¶ Tertio, quod hic non est sermo de personis conuinctis nobis, qui facimus iniuriam, puta, de patre meo, principe meo, fratre meo, & huiusmodi. De his enim nihil in littera dicitur, forte quia primo tractandum est de differenti debito, quod illis debemus, ut ex illius diuersitate, cognoscamus diuersitatem iniuriam erga eisdem eam factam, quam uerbo &c.

¶ At si non uis hac spectare, scito quod omnis diuersitas conuinctionis mei ad alios, penes quam diuersificantur partes iusticie, ut pietas, obseruantia, & huiusmodi, uariat specie dictarum iniuriarum: ita quod homicidium in alia trahitur specie, si proprium occidam parentem: in aliam, si proprium principem, & simile est de mutilatione, & aliis distis. Et ratio est, quia non solum fit contra communitatem iusticiam auferendo uitam, sed fit contra pietatem, uel obseruantiam &c. ut inferius post discussas iniuriarum singulas spe-

1.2. q. 73. ar. 9.

uniuersaliter de actibus, & vita alterius: quia per hoc impeditur non solum a malis faciendis, sed etiam a bonis agendis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum peccatum aggrauetur ex hoc, quod predicta iniuria inferuntur in personas alijs conuinctas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod peccatum non aggrauetur ex hoc, quod predicta iniuria inferuntur in personas alijs conuinctas. Huiusmodi enim iniuria habet rationem peccati, prout nocuumt alicui inferitur contra eius voluntatem: sed magis est contra hominis voluntatem malum, quod in propriam personam inferitur, quam quod inferitur in personam conuinctam. ergo iniuria illata in personam conuinctam est minor.

¶ 2. Præ. In sacra scriptura precipue reprehenduntur qui pupillis & uiduis iniurias inferunt. unde dicitur Ecclesiast. 35. Non despiciet preces pupilli, nec uiduam, si effundat loquelam gemitus: sed uidua, & pupillus non sunt persona alijs conuincta. ergo ex hoc, quod inferitur iniuria personis conuinctis, non aggrauatur peccatum.

¶ 3. Præ. Persona conuincta habet propriam voluntatem, sicut & principalis persona. Potest enim aliquid ei esse uoluntarium, quod est contra uoluntatem principalis personae, ut patet in adulterio, quod placet uxori, & displicet uiro: sed huiusmodi iniuria habet rationem peccati, prout consistunt in uoluntaria committatione ergo huiusmodi iniusticia minus habent de ratione peccati.

Sed contra est, quod Deut. 28. ad quandam exaggerationem dicitur, Filij tui, & filia tua tradentur alteri populo uidentibus oculis tuis.

RESPON. Dicendum, quod quanto aliqua iniuria in plures redundat, ceteris paribus, tanto grauius est peccatum: & inde est, quod grauius est peccatum si aliquis percutiat principem, quam personam priuatam, quia redundat in iniuriam totius multitudinis, ut supra dictum est. Cum autem inferitur iniuria in aliquam personam conuinctam alteri qualitercunque, illa iniuria pertinet ad duas personas: & ideo ceteris paribus ex hoc ipso aggrauatur peccatum. Potest tamen contingere, quod secundum aliquas cir-

constantias sit grauius peccatum, quod fit contra personam nulli conuinctam uel propter dignitatem personae, uel propter magnitudinem nocuumt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iniuria illata in personam conuinctam minus est nocua personae, cui coniungitur, quam si in ipsam immediate inferretur, & ex hac parte est minus peccatum: sed hoc totum quod pertinet ad iniuriam personae, cui coniungitur, superadditur peccato, quod aliquis incurrit ex eo, quod aliam personam secundum se laedit.

AD SECUNDVM dicendum, quod iniuria illata in uiduas, & pupillos magis exaggeratur, si quia magis opponuntur misericordiae: tum quia idem nocuumtum huiusmodi personis inflictum, est eis grauius, quia non habent releuantem.

AD TERTIVM dicendum, quod per hoc, quod uxor uoluntarie consentit in adulterium, minoratur quidem peccatum, & iniuria ex parte ipsius mulieris: grauius enim esset si adulter uolenter eam opprimeret. Non tamen propter hoc tollitur iniuria ex parte uiri: quia uxor non habet potestatem sui corporis, sed uir, ut dicitur 1. ad Corinth. 7. & eadem ratio est de similibus. De adulterio tamen, quia non solum iniusticia, sed etiam castitati opponitur, erit locus infra agendi in tractatu de temperantia.

QVAESTIO LXVI.

¶ De peccatis iniusticie oppositis, in nouem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de peccatis iniusticie oppositis, per quae inferuntur nocuumtum proximo in rebus, scilicet, de furto & rapina.

Et circa hoc quaruntur nouem.

- ¶ Primo, Vtrum naturalis sit homini possessio exteriorum rerum.
- ¶ Secundo, Vtrum licitum sit, quod aliquis rem aliquam possideat quasi propriam.
- ¶ Tertio, Vtrum furtum sit contra acceptio rei alienae.
- ¶ Quarto, Vtrum rapina sit peccatum rensa furto.
- ¶ Quinto, Vtrum omne furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Sexto, Vtrum furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Septimo, Vtrum liceat furari in necessitate.
- ¶ Octauo, Vtrum omnis rapina sit peccatum mortale.
- ¶ Nono, Vtrum rapina sit grauius peccatum furtum.

Vtrum naturalis sit homini possessio exteriorum rerum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q non naturalis homini possessio exteriorum rerum. Nullus debet sibi attribueri quod Dei est: sed dominium omnium creaturarum est proprium Dei, secundum illud Psal. 23. Domini est terra &c. ergo non est naturalis homini possessio rerum exteriorum. ¶ **Prat.** * Basilus exponens verbu dicitis dicitis, Luc. 12. Cogregabo omnia quae nata sunt mihi, & bona mea, dicit. Die mihi quae tua? vnde ea sumens in vitam tulisti? sed illa quae homo possidet naturaliter, potest aliquis conuenienter dicere esse sua: ergo homo non possidet naturaliter exteriora bona. ¶ **Prat.** Sicut Ambrosius dicit in lib. de Trinitate. Dominus nomen est potestatis: sed homo non habet potestatem super res exteriores: nihil enim potest creaturam naturam immutare, ergo possessio exteriorum rerum non est homini naturalis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. Omnia subiecit sub pedibus eius, scilicet hominis. ¶ **R**ESPOND. Dicendum, quod res exterior potest dupliciter considerari. Vno modo, quantum ad eius naturam, quae non subiacet humanae potestati, sed solum diuinae, cui oia ad primum obediunt. Alio modo, quantum ad usum ipsius rei, & sic habet homo naturale dominium exteriorum rerum: quia per rationem & voluntatem potest vti rebus exterioribus ad suam utilitatem, quasi propter se factis. Semper enim imperfectiora sunt potestati perfectiora, ut supra habitum est. Et ex hac ratione Philo. probat in 1. Politico possessio rerum exteriorum est homini naturalis. Hoc autem naturale dominium super ceteras creaturas, quod competit homini secundum rationem, in qua imago Dei consistit, manifestatur in ipsa hominis creatione, Gene. 1. vbi dicitur. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & praesertim piscibus maris &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus habet principale dominium omnium rerum. Et ipse secundum suam prouidentiam ordinauit quasdam res ad corporalem hominis sustentationem: & propter hoc homo habet naturale rerum dominium quantum ad potestatem vtendi ipsis.

AD SECUNDVM dicendum, quod diues ille reprehenditur ex hoc, quod putabat exteriora bona esse principalem suam, quasi non accepisset ea ab alio, scilicet a Deo.

AD TERTIUM dicendum, quod illa ratio procedit de dominio exteriorum rerum quantum ad naturas ipsarum: quod quidem dominium solum Deo conuenit, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat alicui rem aliquam, quasi propriam, possidere.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod non liceat alicui rem aliquam, quasi propriam, possidere. Omne enim quod est contra ius naturale, est illicitum: sed secundum ius naturale oia sunt communia, cui quidem communitati contrariatur proprietatis possessio, ergo illicitum est cui libet homini appropriare sibi aliquam rem exteriorem. ¶ **Prat.** * Basilus dicit exponens

A praedictum uerbum dicitur. Sicut qui praeniciens spectacula prohiberet aduenientes, appropriando sibi, quod ad communem vnum ordinatur: similes sunt diuites qui communia, quae preoccupauerunt, estimant sua esse: sed illicitum est pracludere viam alijs ad potendum communibus bonis, ergo illicitum est appropriare sibi aliquam rem communem. ¶ **Prat.** * Ambr dicit, & habetur in Decretis dist. 47. c. Sicut hi. Pro prium nemo dicat, quod est commune: appellat autem communes res exteriores, sicut patet ex his quae praemittit, ergo videtur illicitum esse, quod aliquis appropriet sibi aliquam rem exteriorem.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de haeresibus. Apostolici dicuntur, qui se hoc nomine arrogantissime vocauerunt, eo quod in suam communionem non acciperent vtentes coniugibus, & res proprias possidentes, quales habet catholica Ecclesia, & monachos, & clericos plurimos: sed isti heretici sunt, quia se ab Ecclesia separantes, nullam spem putant eos habere, qui vtuntur his rebus, quibus ipsi caeteri. Est ergo erroneum dicere, quod non liceat homini propria possidere.

RESPOND. Dicendum, quod circa rem exteriorem duo competunt homini, quorum vnum est potestas procurandi & dispelandi: & quantum ad hoc licitum est, quod homo propria possideat. Et est etiam necessarium ad humanam vitam propter tria. Primo quidem, quia magis sollicitus est vnusquisque ad procurandum aliquid, quod sibi soli competit, quam id quod commune, vel multorum: quia vnusquisque labor fugiens, relinquit alteri id, quod pertinet ad commune, sicut accidit in multitudine ministrorum. Alio modo, quia ordinatius res humanae tractantur, si singulis imminet propria cura alicuius rei procuranda: esset autem confusio, si quilibet indistincte qualibet procuraret. Tertio, quia per hoc magis pacificus status hominum conseruatur, dum vnusquisque res sua contentus est. Vnde videmus, quod inter eos qui communiter, & ex diuiso aliquid possident, frequentius irurgia oriuntur. Aliud vero quod competit homini circa res exteriores, est usus ipsarum. Et quantum ad hoc non debet homo habere res exteriores ut proprias, sed vt communes, vt de facili aliquis eas communitate in necessitates aliorum. Vnde Apo. dicit 1. ad Tim. vlt. Diuitibus hu-

est de quo Ambr dicit. Plus quam iustitiam iungit, uiolenter obtentum est, hoc est, quod nemo proprium dicere debet, quod ad usum, quia, quod ad usum commune est. Et ut conuenit in extrema necessitate, nature superfluum communent, quoniam eisur commune debetur est. Et nihilominus conuenit, ut etiam extra hos casus facili tribuat necessitatem patientibus: quoniam tota summa Christianae uitae in misericordia posita est. Sic enim & possessores bonae dispensationis meritum, & pauperes patientiae coronam habent absque iniqua inaequalitate rerum exteriorum.

In eodem articulo in responsione ad primum nota, quod communitatem rerum esse de iure nature quod ad usum, potest dupliciter intelligi scilicet posititue, & negatiue. Et si intelligatur posititue, est ientius, quod ius naturale dicitur, quod omnia sunt communia: si uero intelligatur negatiue, est ientius, quod ius naturale non instituit proprietates rerum. Et in utroque sensu propositio est uera, si sane intelligatur. In primo quidem, si posititue, uerificatur in casu, scilicet extrema necessitate. Quando enim aliquis est in extrema necessitate, potest undecumque sibi occurrere, sibi, vel alteri humani modi subuenire: nec tenetur ad restitutionem: quia sua tunc nature iure reus est. In secundo uero, si negatiue, uerificatur absolute.

Nam extra casus loquendo, ius naturale statuit omnia esse communia, ut patet ex eo, quod non liceret regulariter habere proprium: sed non facit aliquid esse proprium alicui, & aliud alteri. Et quoniam semoliter est de communitate, & proprietate absolute, & non in casu: ideo in littera negatur sentus affirmatiuus, & conceditur negatiuus. ¶ In eodem articulo etiam in responsione ad

In serm. 81. to. 3. Et habetur dist. 47. c. Sicut hi.

Ca. 40. c. 6.

Capit. Quaestiois secunda super Ar. titulum secundum.
¶ Nota, eundem quod nota distinctionem de parte procurandi, ac dispensandi, &c. Et finis huius permissus penetrare, memoriam eorum, quae scripta sunt de eadem. Habemus siquidem potestatem dispensandi praecipue, & ut superfluum nature, & personarum, communitate. Hoc n.

¶ Super Questionis sexagesime quinte articulum quartum.

In ar. 4. eiusdem q. 65. aduerte Notitie tria. Primo, quod nomine persone alius coniuncta significatur filius, pater, mater, agnatus, amicus, tutor, custos, iuris, famulus, & huiusmodi. Importatur enim his nominibus relatio spectans ad coniunctionem cum alio. Videtur autem, pupillus, & huiusmodi, important personas separatas ab aliis, ut patet.

¶ Secundo, quod coniunctio cum aliis non uariat speciem iniurie, sed aggrauat ipsam. Non enim occisio sortis, qui non est filius, alterius est speciei ab occisione eiusdem, si filius esset: sed est alterius gradus, ut in littera dicitur. Et ratio est, quia unum, & multa non uariant speciem.

¶ Tertio, quod hic non est sermo de personis coniunctis nobis, qui facimus iniuriam, puta, de patre meo, principe meo, fratre meo, & huiusmodi. De his enim nihil in littera dicitur, forte quia primo tractandum est de differenti debito, quod illis debemus, ut ex illius diuersitate, cognoscimus diuersitatem iniuriam erga eisdem eam facto, quam uerbo &c.

¶ At si non uis hac spectare, scito quod omnis diuersitas conjunctionis mei ad aliquos, penes quam diuersificantur partes iusticie, ut pietas, obseruantia, & huiusmodi, uariat specie dictarum iniuriarum: ita quod homicidium in alia trahitur specie, si proprium occidam parentem: in aliam, si proprium principem, & simile est de mutilatione, & aliis distis. Et ratio est, quia non solum fit contra communitatem iusticiam auferendo uitam, sed fit contra pietatem, uel obseruantiam &c. ut inferius post discussas iniuriarum singulas spe-

uniuersaliter de actibus, & vita alterius: quia per hoc impeditur non solum a malis faciendis, sed etiam a bonis agendis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum peccatum aggrauetur ex hoc, quod predicta iniuria inferuntur in personas alijs coniunctas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod peccatum non aggrauetur ex hoc, quod predicta iniuria inferuntur in personas alijs coniunctas. Huiusmodi enim iniuria habet rationem peccati, prout nocuumt alicui inferitur contra eius voluntatem: sed magis est contra hominis voluntatem malum, quod in propriam personam inferitur, quam quod inferitur in personam coniunctam. ergo iniuria illata in personam coniunctam est minor.

¶ 2 Præ. In sacra scriptura precipue reprehenduntur qui pupillis & uidijs iniurias inferunt. unde dicitur Ecclesiast. 35. Non despicies preces pupilli, nec uiduam, si effundat loquelam gemitus: sed uidua, & pupillus non sunt persona alijs coniuncta. ergo ex hoc, quod inferitur iniuria personis coniunctis, non aggrauatur peccatum.

¶ 3 Præ. Persona coniuncta habet propriam voluntatem, sicut & principalis persona. Potest enim aliquid ei esse uoluntarium, quod est contra uoluntatem principalis personae, ut patet in adulterio, quod placet uxori, & displicet uiro: sed huiusmodi iniuria habet rationem peccati, prout consistunt in uoluntaria committatione ergo huiusmodi iniusticia minus habent de ratione peccati.

SED CONTRA est, quod Deut. 28. ad quandam exaggerationem dicitur, Filij tui, & filia tua tradentur alteri populo uidentibus oculis tuis.

RESPON. Dicendum, quod quanto aliqua iniuria in plures redundat, ceteris paribus, tanto grauius est peccatum: & inde est, quod grauius est peccatum si aliquis percutiat principem, quam personam priuatam, quia redundat in iniuriam totius multitudinis, ut supra dictum est. Cum autem inferitur iniuria in aliquam personam coniunctam alteri qualitercunque, illa iniuria pertinet ad duas personas: & ideo ceteris paribus ex hoc ipso aggrauatur peccatum. Potest tamen contingere, quod secundum aliquas cir-

constantias sit grauius peccatum, quod fit contra personam nulli coniunctam uel propter dignitatem personae, uel propter magnitudinem nocuumt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iniuria illata in personam coniunctam minus est nociua personae, cui coniungitur, quam si in ipsam immediate inferretur, & ex hac parte est minus peccatum: sed hoc totum quod pertinet ad iniuriam personae, cui coniungitur, superadditur peccato, quod aliquis incurrit ex eo, quod aliam personam secundum se laedit.

AD SECUNDVM dicendum, quod iniuria illata in uiduas, & pupillos magis exaggeratur, si quia magis opponuntur misericordiae: tum quia idem nocuumtum huiusmodi personis inflictum, est eis grauius, quia non habent releuantem.

AD TERTIVM dicendum, quod per hoc, quod uxor uoluntarie consentit in adulterium, minoratur quidem peccatum, & iniuria ex parte ipsius mulieris: grauius enim esset si adulter uolenter eam opprimeret. Non tamen propter hoc tollitur iniuria ex parte uiri: quia uxor non habet potestatem sui corporis, sed uir, ut dicitur 1. ad Corinth. 7. & eadem ratio est de similibus. De adulterio tamen, quia non solum iniusticia, sed etiam castitati opponitur, erit locus infra agendi in tractatu de temperantia.

QVAESTIO LXVI.

¶ De peccatis iniusticie oppositis, in nouem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de peccatis iniusticie oppositis, per quae inferuntur nocuumtum proximo in rebus, scilicet, de furto & rapina.

ET circa hoc quaruntur nouem.

- ¶ Primo, Vtrum naturalis sit homini possessio exteriorum rerum.
- ¶ Secundo, Vtrum licitum sit, quod aliquis rem aliquam possideat quasi propriam.
- ¶ Tertio, Vtrum furtum sit contra acceptio rei alienae.
- ¶ Quarto, Vtrum rapina sit peccatum rensa furto.
- ¶ Quinto, Vtrum omne furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Sexto, Vtrum furtum sit peccatum mortale.
- ¶ Septimo, Vtrum liceat furari in necessitate.
- ¶ Octauo, Vtrum omnis rapina sit peccatum mortale.
- ¶ Nono, Vtrum rapina sit grauius peccatum furtum.

1. 2. q. 73. ar. 9.